

ความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงทางการเงินกับค่านิยมการสอบบัญชี ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

พันพิสสา รุ่งเรือง^{1*} และ วศิณี ธรรมศิริ²

¹ บัณฑิตมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

² คณะบัญชี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

*punpussa.rr@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงทางการเงินและค่านิยมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยวัดความเสี่ยงทางการเงินด้วยดัชนี Piotroski F-Score ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่พัฒนาจากข้อมูลทางบัญชี กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยบริษัทจดทะเบียนที่ไม่อยู่ในกลุ่มธุรกิจการเงินในปี พ.ศ. 2567 จำนวน 517 บริษัท ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษารวบรวมจากฐานข้อมูล SETSMART และ LSEG Data & Analytics

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการถดถอยพหุคูณ โดยกำหนดตัวแปรควบคุม ได้แก่ ขนาดของกิจการ ความซับซ้อนของกิจการซึ่งวัดจากจำนวนบริษัทย่อย ประเภทของผู้สอบบัญชี (Big 4 และ non-Big 4) และคะแนนการกำกับดูแลกิจการ (CG Score) ผลการศึกษาพบว่า ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่าง Piotroski F-Score กับค่านิยมการสอบบัญชี ซึ่งอาจสะท้อนว่าความเสี่ยงทางการเงินที่ผู้สอบบัญชีให้ความสำคัญในการกำหนดค่านิยมเป็นความเสี่ยงในลักษณะภาวะวิกฤตหรือความเสี่ยงต่อการดำรงกิจการ มากกว่าความแตกต่างของฐานะทางการเงินในระดับทั่วไปที่วัดจาก Piotroski F-Score ขณะเดียวกัน พบว่าขนาดของกิจการและการใช้ผู้สอบบัญชีจากกลุ่ม Big 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับค่านิยมการสอบบัญชี แต่ไม่พบว่าคะแนน CG Score มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับค่านิยมการสอบบัญชี ผลการวิจัยนี้ให้ข้อค้นพบเชิงประจักษ์เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่านิยมการสอบบัญชีในบริบทของประเทศไทย

คำสำคัญ: ค่านิยมการสอบบัญชี Piotroski F-Score ความเสี่ยงทางการเงิน CG Score

The Relationship between Financial Risk and Audit Fees of Firms Listed on the Stock Exchange of Thailand

Panpussa Raroeng^{1*} and Wasinee Thammasiri²

¹Master of Accountancy, University of the Thai Chamber of Commerce

²School of Accountancy, University of the Thai Chamber of Commerce

*punpussa.rr@gmail.com

Abstract

This study examines the relationship between financial risk and audit fees of firms listed on the Stock Exchange of Thailand. Financial risk is measured using the Piotroski F-Score, an accounting-based indicator of firms' financial condition. The sample consists of 517 non-financial listed firms in 2024. Data are obtained from the SETSMART database and LSEG Data & Analytics.

Multiple regression analysis is employed, with control variables including firm size, business complexity measured by the number of subsidiaries, auditor type (Big 4 versus non-Big 4), and corporate governance quality measured by CG Score. The results indicate that no statistically significant association is found between the Piotroski F-Score and audit fees. This finding may suggest that auditors primarily emphasize financial distress or going-concern-related risk when determining audit fees, rather than differences in firms' general financial condition captured by the Piotroski F-Score. In contrast, firm size and the use of Big 4 auditors exhibit statistically significant positive relationships with audit fees. However, no statistically significant relationship was found between CG Score and audit fees. Overall, the findings provide empirical evidence on audit fee determinants and highlight the role of auditor risk assessment and corporate governance in audit pricing decisions within the Thai context.

Keywords: Audit fees, Piotroski F-Score, Financial risk, Corporate governance

1. บทนำ

ในปัจจุบัน บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ดำเนินธุรกิจภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ รวมถึงการแข่งขันที่มีความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลให้ผู้ใช้งบการเงิน ไม่ว่าจะเป็นนักลงทุน เจ้าหนี้ หน่วยงานกำกับดูแล หรือผู้มีส่วนได้เสีย ให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือและคุณภาพของข้อมูลทางการเงินมากยิ่งขึ้น การสอบบัญชีจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นว่างบการเงินของกิจการ จะสะท้อนฐานะการเงินและผลการดำเนินงานที่แท้จริง โดยการสอบบัญชีจำเป็นต้องอาศัยการใช้ดุลยพินิจและการตัดสินใจของผู้สอบบัญชี ในการวางแผนและดำเนินการตรวจสอบให้เหมาะสมกับลักษณะและโครงสร้างของบริษัท รวมถึงระดับความเสี่ยงของกิจการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถสะท้อนออกมาในรูปของ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี หนึ่งในปัจจัยที่ผู้สอบบัญชีให้ความสำคัญในการวางแผนการตรวจสอบบัญชี คือ การประเมินความเสี่ยงทางการเงินของกิจการ เนื่องจากกิจการที่มีฐานะทางการเงินอ่อนแอ หรือมีผลการดำเนินงานที่ไม่มั่นคง

ถือเป็นกิจการที่มีความเสี่ยงสูง อาจมีโอกาสดเกิดการบิดเบือนสาระสำคัญในการเงินมากกว่ากิจการที่มีความมั่นคงทางการเงิน อย่างไรก็ตาม การวัดความเสี่ยงทางการเงินของกิจการสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การใช้ตัวชี้วัดทางการเงิน ได้แก่ อัตราส่วนหนี้สิน อัตราผลตอบแทน ขนาด หรือความซับซ้อนของกิจการ แต่การใช้ตัวชี้วัดทางการเงินเหล่านี้ อาจไม่สามารถสะท้อนคุณภาพทางการเงินและความมั่นคงของกิจการในภาพรวมได้อย่างรอบด้าน เนื่องจากการพิจารณาความเสี่ยงในลักษณะรายมิติ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการใช้ตัวชี้วัดที่สามารถสะท้อนฐานะการเงินของกิจการในเชิงองค์รวม โดยหนึ่งในเครื่องมือที่ได้รับการยอมรับและถูกนำมาใช้ในการประเมินความแข็งแกร่งทางการเงินของกิจการ คือ Piotroski F-Score ซึ่งถูกนำเสนอในงานวิจัยในปี 2000 [1] (Piotroski, 2000) ซึ่งเป็นดัชนีที่พิจารณาจากข้อมูลทางบัญชีในการเงิน โดยสะท้อนทั้งด้านความสามารถในการทำกำไร สภาพคล่อง และประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ประกอบด้วย 9 ตัวชี้วัด โดยมีคะแนนรวมระหว่าง 0–9 คะแนน เพื่อวัดระดับความแข็งแกร่งทางการเงินของกิจการ โดยที่ค่าสูงจะสะท้อนถึงฐานะทางการเงินที่มั่นคง ในขณะที่ค่าต่ำจะสะท้อนถึงความเสี่ยงทางการเงินที่สูง ซึ่งค่า Piotroski F-Score ได้รับการยอมรับในงานวิจัยเชิงบัญชี และการลงทุนว่าเป็นตัววัดที่มีประสิทธิภาพในการประเมินความแข็งแกร่งของกิจการ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่างานวิจัยจำนวนมากให้ความสนใจศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เช่น ขนาดของกิจการ ความซับซ้อนของธุรกิจ อัตราส่วนทางการเงินและประเภทของสำนักงานบัญชี อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในบริบทของประเทศไทยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงทางการเงินของกิจการซึ่งวัดโดย Piotroski F-Score กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชียังมีอยู่อย่างจำกัด ส่งผลให้ยังขาดหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ชัดเจนว่าผู้สอบบัญชีได้นำการประเมินความเสี่ยงทางการเงินในลักษณะดังกล่าวมาสะท้อนผ่านการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีหรือไม่ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงทางการเงินที่วัดโดย Piotroski F-Score กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อช่วยอธิบายพฤติกรรมที่กำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีภายใต้ระดับความเสี่ยงทางการเงินที่แตกต่างกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความรู้ด้านการสอบบัญชี รวมถึงเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจสำหรับผู้สอบบัญชี ผู้บริหาร และผู้มีส่วนได้เสียในตลาดทุนไทย

2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Piotroski F-Score

Piotroski F-Score เป็นดัชนีที่ใช้ในการประเมินความแข็งแกร่งทางการเงินของกิจการ พัฒนาโดย Joseph D. Piotroski (2000) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ข้อมูลจากงบการเงินในการจำแนกบริษัทที่มีฐานะทางการเงินแข็งแกร่งออกจากบริษัทที่มีฐานะทางการเงินอ่อนแอ โดยเฉพาะในกลุ่มบริษัทที่มีมูลค่าตลาดต่ำเมื่อเทียบกับมูลค่าทางบัญชี (high book-to-market firms) แนวคิดของ Piotroski F-Score คำนวณจากข้อมูลทางบัญชีจำนวน 9 ตัวชี้วัด แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการทำกำไร (Profitability), สภาพคล่องและโครงสร้างเงินทุน (Liquidity and Leverage) และประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (Operating Efficiency) เพื่อสะท้อนระดับความแข็งแกร่งหรือความเสี่ยงทางการเงินของกิจการในภาพรวม โดยที่ค่า Piotroski F-Score ที่สูงสะท้อนถึงกิจการมีฐานะทางการเงินที่แข็งแกร่ง มีความสามารถในการทำกำไร และมีความเสี่ยงทางการเงินในระดับต่ำ ในขณะที่ค่า Piotroski F-Score ที่ต่ำสะท้อนถึงสภาพทางการเงินที่อ่อนแอและมีความเสี่ยงทางการเงินที่สูงกว่า

แบบจำลองความเสี่ยงในการสอบบัญชี (Audit Risk Model)

ความเสี่ยงของผู้สอบบัญชีประกอบด้วย ความเสี่ยงสืบเนื่อง ความเสี่ยงจากการควบคุม และความเสี่ยงในการตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีจะปรับลักษณะ ระยะเวลา และขอบเขตของการตรวจสอบตามระดับความเสี่ยงของกิจการ กิจการที่มีความเสี่ยงสูงผู้สอบบัญชีจะต้องทำงานมากขึ้น และมีโอกาสดเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงในกรณีที่เกิดการเงินผิดพลาด ส่งผลให้

ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงขึ้น Piotroski F-Score ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ประเมินคุณภาพทางการเงินของกิจการสำหรับการตัดสินใจลงทุน แต่ตัวชี้วัดดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความเสี่ยงของกิจการ ได้แก่ ความสามารถในการทำกำไร (Profitability) สภาพคล่องและฐานะทางการเงิน (Liquidity and Leverage) และประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (Operating Efficiency) ซึ่งล้วนเป็นข้อมูลที่สามารถสะท้อนความเสี่ยงที่มีในธุรกิจ และสะท้อนไปยังความเสี่ยงในการสอบบัญชีได้ นอกจากนี้ กิจการที่มีปัญหาสภาพคล่อง อาจมีความเสี่ยงต่อการจัดทำรายงานทางการเงินที่ผิดพลาดสูงขึ้น รวมทั้งมีความเสี่ยงเกี่ยวกับความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่องซึ่งกระทบไปยังความเสี่ยงในการสอบบัญชี

แนวคิดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (Audit Fees) หมายถึง ค่าตอบแทนที่กิจการจ่ายให้แก่ผู้สอบบัญชีสำหรับการให้บริการตรวจสอบงบการเงิน ซึ่งสภาวิชาชีพบัญชีได้ให้คำแนะนำในการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีว่าควรพิจารณาจากต้นทุนและลักษณะของงานสอบบัญชีเป็นสำคัญ ดังนี้

1. ข้อมูลธุรกิจทั่วไปของลูกค้า หมายถึง ลักษณะการประกอบธุรกิจของกิจการลูกค้า ระดับความซับซ้อนของโครงสร้างธุรกิจ การมีบริษัทย่อยหรือบริษัทร่วม การลงทุนในต่างประเทศ ปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อขอบเขตการตรวจสอบและจำนวนชั่วโมงการปฏิบัติงานสอบบัญชีที่ต้องใช้
2. ข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลทางการเงินของกิจการในปีก่อนและประมาณการในปีปัจจุบัน เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถประเมินปริมาณรายการที่ต้องตรวจสอบ และความซับซ้อนของมาตรฐานวิชาชีพบัญชี
3. พิจารณาผลจากการประเมินความเสี่ยงในขั้นตอนการตอบรับงาน ผู้สอบบัญชีต้องพิจารณาผลการประเมินความเสี่ยงของลูกค้าในขั้นตอนการตอบรับงานตามแนวทางของมาตรฐานการควบคุมคุณภาพ ซึ่งหากกิจการมีความเสี่ยงสูง อาจส่งผลให้ต้องเพิ่มขอบเขตและความเข้มข้นของการตรวจสอบ
4. ประมาณการจำนวนชั่วโมงการปฏิบัติงานสอบบัญชี เป็นการประมาณจำนวนชั่วโมงการทำงานของผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยในแต่ละระดับ ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนการสอบบัญชี การปฏิบัติงานตรวจสอบ การสอบทานงาน และระยะเวลาที่คาดว่าจะออกรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งจำนวนชั่วโมงดังกล่าวเป็นฐานสำคัญในการคำนวณค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี
5. ความพร้อมและระดับประสบการณ์ของบุคลากร พิจารณาจากความพร้อมของบุคลากรในช่วงเวลาที่ปฏิบัติงานสอบบัญชี รวมถึงระดับประสบการณ์ของผู้ช่วยผู้สอบบัญชี หากมีการใช้บุคลากรที่มีประสบการณ์น้อย อาจจำเป็นต้องมีการควบคุมงานและสอบทานโดยบุคลากรที่มีประสบการณ์สูงกว่า ซึ่งส่งผลต่อจำนวนชั่วโมงและต้นทุนในการปฏิบัติงาน

จากแนวคิดดังกล่าว จะเห็นได้ว่าค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับลักษณะของกิจการและระดับความเสี่ยงของลูกค้า โดยเฉพาะความเสี่ยงที่อาจส่งผลต่อการบิดเบือนสาระสำคัญในงบการเงิน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการอธิบายความแตกต่างของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีระหว่างกิจการแต่ละแห่ง [2] (Federation of Accounting Professions under the Royal Patronage. (2019) in Thai)

ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory)

ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผู้เป็นเจ้าของกิจการ (Principal) และผู้บริหาร (Agent) ซึ่งเกิดจากการที่ผู้เป็นเจ้าของมอบหมายอำนาจในการบริหารจัดการกิจการให้แก่ผู้บริหาร โดยมีเป้าหมายในการเพิ่มมูลค่าสูงสุดให้แก่ผู้ถือหุ้น อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารอาจมีเป้าหมายหรือผลประโยชน์ส่วนตนที่แตกต่างจากผู้ถือหุ้น ส่งผลให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Agency Conflict) และความไม่สมมูลของข้อมูล (Information Asymmetry) ระหว่างทั้งสองฝ่าย[3] (Meckling and Jensen, 1976)

การสอบบัญชีถือเป็นกลไกภายนอกที่สำคัญในการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของงบการเงินที่จัดทำโดยผู้บริหาร ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงที่ข้อมูลทางการเงินจะถูกบิดเบือนหรือไม่สะท้อนสภาพที่แท้จริงของกิจการ [4] (Watts and Zimmerman, 1983) ทฤษฎีตัวแทนยังชี้ให้เห็นว่า ระดับความเสี่ยงของกิจการมีผลต่อความรุนแรงของปัญหาตัวแทน โดยเฉพาะในกรณีที่กิจการมีความเสี่ยงทางการเงินสูง ผู้บริหารอาจมีแรงจูงใจในการจัดการกำไรหรือปกปิดข้อมูลที่ไม่พึง

ประสงค์เพื่อรักษาภาพลักษณ์หรือผลประโยชน์ของตน ซึ่งจะเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดการบิดเบือนสาระสำคัญในการเงิน [5] (Jensen, 1986)

จากมุมมองของทฤษฎีตัวแทน ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสามารถอธิบายได้ว่าเป็นต้นทุนตัวแทน (Agency Cost) รูปแบบหนึ่ง ซึ่งเกิดจากความพยายามในการลดความเสี่ยงและความไม่สมดุลของข้อมูลระหว่างผู้บริหารและผู้ถือหุ้น โดยเมื่อกิจการมีระดับความเสี่ยงที่สูง ผู้สอบบัญชีจึงต้องเพิ่มขอบเขตและความเข้มข้นของการตรวจสอบเพื่อให้ได้หลักฐานที่เพียงพอและเหมาะสม ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากร เวลา และความเชี่ยวชาญมากขึ้นในการตรวจสอบ ส่งผลให้ต้นทุนและค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย [6] (Simunic, 1980)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Simunic (1980) ศึกษาโครงสร้างการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี โดยอธิบายว่าค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสะท้อนถึงต้นทุนและความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีต้องรับจากการให้บริการสอบบัญชีแก่ลูกค้า ผู้สอบบัญชีจะประเมินความเสี่ยงของกิจการในขั้นตอนการวางแผนการสอบบัญชี และหากพบว่ากิจการมีความเสี่ยงสูง จะเพิ่มระดับความเข้มข้นของการตรวจสอบ ส่งผลให้ต้องใช้เวลาและทรัพยากรมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่สูงขึ้น ผลการศึกษานี้ถือเป็นงานพื้นฐานที่อธิบายความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีระหว่างความเสี่ยงของกิจการและค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี และถูกนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในงานวิจัยด้านค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างแพร่หลาย

ต่อมา Piotroski (2000) ได้นำเสนอ Piotroski F-Score ซึ่งเป็นดัชนีที่พัฒนาขึ้นจากข้อมูลทางบัญชีเพื่อใช้ประเมินคุณภาพทางการเงินของกิจการ โดยพิจารณาจากความสามารถในการทำกำไร สภาพคล่อง และประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ผลการศึกษาพบว่ากิจการที่มีค่า F-Score สูงมีฐานะทางการเงินที่แข็งแกร่งและมีผลการดำเนินงานที่ดีกว่ากิจการที่มีค่า F-Score ต่ำ งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า Piotroski F-Score สามารถใช้เป็นตัวแทนของความเสี่ยงทางการเงินของกิจการในเชิงองค์กร และถูกนำไปใช้ต่อยอดในงานวิจัยด้านการเงินและการบัญชีในหลายบริบท

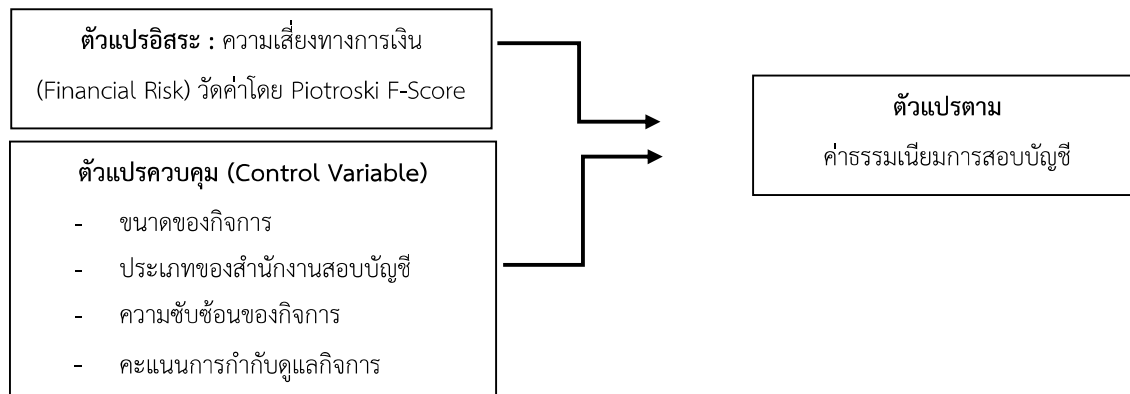
จันทร์เพ็ญ ธงไชย และคณะ (2551) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลจากงบการเงินและรายงานของผู้สอบบัญชี ผลการศึกษาพบว่าขนาดของกิจการ ความซับซ้อนของกิจการ และความเสี่ยงในการดำเนินงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เนื่องจากกิจการที่มีขนาดใหญ่และมีความเสี่ยงสูง ผู้สอบบัญชีจำเป็นต้องใช้เวลาและความพยายามในการตรวจสอบมากขึ้น งานวิจัยนี้สนับสนุนแนวคิดที่ว่าความเสี่ยงของกิจการเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการพิจารณาค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี [7] (Thongchai 2008)

สอดคล้องกัน วลัยพร สวัสดิ์มงคล (2552) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่ม SET100 พบว่าขนาดของกิจการและความเสี่ยงของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี โดยอธิบายว่ากิจการที่มีความเสี่ยงสูง ผู้สอบบัญชีต้องวางแผนการตรวจสอบให้ครอบคลุมความเสี่ยงดังกล่าว ส่งผลให้ปริมาณงานและต้นทุนในการตรวจสอบเพิ่มขึ้น และสะท้อนออกมาในรูปของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่สูงขึ้น [8] (Sawatmongkol 2009)

จากการทบทวนงานวิจัยในอดีตที่ผ่านมา จึงนำมาสู่การศึกษาและพัฒนาสมมติฐานงานวิจัย ดังนี้

H: ความเสี่ยงทางการเงินของกิจการที่วัดโดย Piotroski F-Score มีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและเขียนกรอบแนวคิดได้ดังภาพด้านล่าง

3. กรอบแนวคิดของการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการศึกษา

แบบจำลองสมการถดถอยสามารถแสดงได้ดังสมการต่อไปนี้

$$\text{Ln_ADFEE}_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \text{F_SCORE}_{i,t} + \beta_2 \text{SIZE}_{i,t} + \beta_3 \text{BIG4}_{i,t} + \beta_4 \text{COMPLEX}_{i,t} + \beta_5 \text{CG_SCORE}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

โดยที่

- Ln_ADFEE = ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัท i ในปี t วัดจากค่าลอการิทึมธรรมชาติของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี
- F_SCORE = ค่า Piotroski F-Score ของบริษัท i ในปี t รายละเอียดการคำนวณ ดังตารางที่ 1 ด้านล่าง
- Ln_SIZE = ขนาดของกิจการ วัดจากค่าลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวมของบริษัท
- BIG4 = ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี วัดค่าเป็นตัวแปรหุ่น โดยแทนค่าเท่ากับ 1 หากบริษัทใช้ผู้สอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชี Big 4 และเท่ากับ 0 หากไม่ใช่
- COMPLEX = ความซับซ้อนของกิจการ วัดจากจำนวนบริษัทย่อยของบริษัท
- CG Score = คะแนนการกำกับดูแลกิจการ วัดจากผลการประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Corporate Governance Rating: CGR)
- ε = ค่าความคลาดเคลื่อนของแบบจำลอง (Error term)
- ดัชนีล่าง i, t หมายถึง บริษัทที่ i ปีที่ t

ตารางที่ 1 การวัดค่าความเสี่ยงทางการเงินโดยใช้ Piotroski F-Score

ด้าน	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การให้คะแนน
1. ความสามารถในการทำกำไร	1. อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA)	เป็นบวก = 1, ไม่เป็นบวก = 0
	2. กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (CFO)	เป็นบวก = 1, ไม่เป็นบวก = 0
	3. อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA)	เพิ่มขึ้นจากปีก่อน = 1, ไม่เพิ่มขึ้น = 0
	4. คุณภาพของกำไร (Accruals)	CFO > Net Income = 1, อื่น ๆ = 0
2. สภาพคล่องและโครงสร้างเงินทุน	5. อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (Debt-to-Equity Ratio)	ลดลงจากปีก่อน = 1, ไม่ลดลง = 0
	6. อัตราส่วนสภาพคล่อง (Current Ratio)	เพิ่มขึ้นจากปีก่อน = 1, ไม่เพิ่มขึ้น = 0
	7. ไม่มีการเพิ่มทุน	ไม่มีการออกหุ้นเพิ่ม = 1, มีการออกหุ้นเพิ่ม = 0
3. ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน	8. อัตรากำไรขั้นต้น (Gross Margin)	เพิ่มขึ้นจากปีก่อน = 1, ไม่เพิ่มขึ้น = 0
	9. อัตราการหมุนเวียนสินทรัพย์ (Asset Turnover)	เพิ่มขึ้นจากปีก่อน = 1, ไม่เพิ่มขึ้น = 0

ตัวแปรควบคุม (Control Variable)

งานวิจัยนี้กำหนดตัวแปรควบคุมที่อาจส่งผลกระทบต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี โดยอ้างอิงแนวคิดและผลการศึกษาก่อนหน้า ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

ขนาดของกิจการ (Firm Size) วัดจากลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวมของบริษัท งานวิจัยของ Simunic (1980), Kikhia (2014) และ Sonphakdee (2022) พบว่าขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เนื่องจากกิจการขนาดใหญ่มีปริมาณรายการและความซับซ้อนมากขึ้น อาจทำให้ความเสี่ยงสูงขึ้น ต้องเพิ่มความเข้มข้นและขอบเขตการตรวจสอบ ใช้ทรัพยากรและเวลาของผู้สอบบัญชีมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงขึ้น [9], [10]

ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี (Big4) วัดโดยใช้ตัวแปรหุ่น โดยแทนค่าเท่ากับ 1 หากบริษัทใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) และหากไม่ใช่แทนค่าเท่ากับ 0 งานวิจัยก่อนหน้าพบว่าประเภทของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี โดยระบุว่าบริษัทที่ใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ในกลุ่ม Big 4 มีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงกว่าบริษัทที่ใช้สำนักงานสอบบัญชีอื่น เนื่องจากสำนักงานสอบบัญชี Big 4 มีการควบคุมคุณภาพการสอบบัญชีที่เข้มงวดกว่า เพื่อรักษามาตรฐาน ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของสำนักงาน (Simunic, 1980; Kikhia, 2014; Sonphakdee (2022)

ความซับซ้อนของกิจการ (Complexity) วัดจากจำนวนบริษัทย่อย งานวิจัยของ Simunic (1980) Sonphakdee (2022) พบว่ากิจการที่มีโครงสร้างซับซ้อน เช่น มีบริษัทย่อยจำนวนมาก หรือมีการดำเนินงานหลากหลายรูปแบบ จะมี

ขอบเขตและความยากในการตรวจสอบเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผู้สอบบัญชีต้องใช้ความพยายามและความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่สูงขึ้น

คะแนนการกำกับดูแลกิจการ (CG Score) วัดจากผลการประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Corporate Governance Rating: CGR) สอดคล้องกับงานวิจัยของวิรัชธยา โพธิสิทธิ์ (Potisit 2018) และ Sonphakdee (2022) ที่พบว่าคะแนนการกำกับดูแลกิจการมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี โดยบริษัทที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีแนวโน้มที่จะมีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีต่ำกว่า เนื่องจากการกำกับดูแลกิจการที่มีประสิทธิภาพช่วยลดความเสี่ยงในการสอบบัญชี เพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงิน และส่งผลให้การเงินมีคุณภาพสูงขึ้น [11]

4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มตัวอย่าง คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2567 โดยไม่รวมบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมการเงิน กองทุนรวมและกองทรัสต์เพื่อการลงทุน บริษัทที่ถูกเพิกถอนและเข้าข่ายถูกเพิกถอนหรือจัดอยู่ในหมวดบริษัทที่อยู่ระหว่างฟื้นฟูการดำเนินงาน และบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน เนื่องจากมีรูปแบบการเงิน โครงสร้างทางธุรกิจและใช้เกณฑ์ในการจัดทำงานการเงินที่แตกต่างจากกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายการบัญชีที่ใช้เป็นตัวแปรที่สนใจในการศึกษา ทำให้เหลือจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 517 ตัวอย่าง การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งเก็บข้อมูลได้จากแบบแสดงรายงานข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1 One Report) งบการเงินและรายงานประจำปีของบริษัท ฐานข้อมูล SETSMART และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการยอมรับหรือปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูล เช่น ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นต้น การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) ใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เบื้องต้นระหว่างตัวแปรอิสระ ตัวแปรควบคุม และตัวแปรตาม รวมถึงตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์กันสูงระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ก่อนนำข้อมูลไปวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน (Spearman Correlation) เพื่อใช้ตรวจสอบความสอดคล้องของผลการวิเคราะห์เพิ่มเติม สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงทางการเงินที่วัดโดย Piotroski F-Score กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอื่นที่อาจส่งผลกระทบต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ได้แก่ ขนาดของกิจการ ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี ความซับซ้อนของกิจการ และคะแนนการกำกับดูแลกิจการ ทั้งนี้ การวิเคราะห์ดังกล่าวช่วยให้สามารถอธิบายทิศทางและความมีนัยสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้อย่างเป็นระบบ

6. ผลการวิจัย

ตารางที่ 2 ข้อมูลเชิงสถิติพรรณนา

Variable	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Ln_AuditFee	517	12.995	17.010	14.614	0.604
F-Score	517	1	9	5.64	1.893
Size	517	5.291	13.780	8.853	1.480
Big4	517	0	1	0.68	0.468
Complexity	517	0	183	9.43	17.298
CG Score	517	0	5	3.33	2.073

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 517 บริษัท มีค่าเฉลี่ยของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (Ln_AuditFee) เท่ากับ 14.614 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.604 แสดงให้เห็นว่าค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของแต่ละกิจการมีความแตกต่างกันในระดับหนึ่ง สำหรับตัวแปร Piotroski F-Score ซึ่งใช้วัดความเสี่ยงทางการเงินของกิจการ พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.64 คะแนน จากคะแนนเต็ม 9 คะแนน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.893 สะท้อนให้เห็นว่าบริษัทส่วนใหญ่มีฐานะทางการเงินอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างดี ด้านขนาดของกิจการ (Size) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.853 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.480 ขณะที่ตัวแปรประเภทของสำนักงานสอบบัญชี (Big4) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.68 แสดงว่าประมาณร้อยละ 68 ของบริษัทตัวอย่างใช้บริการผู้สอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชี Big4 นอกจากนี้ ตัวแปรความซับซ้อนของกิจการ (Complexity) ซึ่งวัดจากจำนวนบริษัทย่อย พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.43 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 17.298 สะท้อนให้เห็นว่าจำนวนบริษัทย่อยของแต่ละกิจการมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก ส่วนคะแนนการกำกับดูแลกิจการ (CG Score) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.073

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis)

Variable	Ln_AuditFee	F-Score	Size	Big4	Complexity	CG Score
Ln_AuditFee	1.000	0.057	0.492**	0.345**	0.226**	0.176**
F-Score	0.029	1.000	0.058	0.134**	0.010	0.110*
Size	0.466**	0.021	1.000	0.356**	0.502**	0.355**
Big4	0.368**	0.117**	0.362**	1.000	0.189**	0.363**
Complexity	0.338**	-0.072	0.507**	0.177**	1.000	0.214**
CG Score	0.213**	0.090*	0.415**	0.371**	0.279**	1.000

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed). * . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed). Pearson Correlation แสดงผลด้านบนขวา และ Spearman Correlation แสดงผลด้านล่างซ้าย

จากตารางที่ 3 พบว่า Piotroski F-Score มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีในระดับต่ำมาก ($r = 0.057$) และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. = 0.199) สะท้อนให้เห็นว่า ความเสี่ยงทางการเงินของกิจการที่วัดโดย F-Score ไม่มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของทุกตัวแปรมีค่าไม่สูงกว่า 0.8 จึงไม่พบปัญหาความสัมพันธ์กันสูงระหว่างตัวแปรอิสระในระดับที่อาจส่งผลกระทบต่อผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	12.849	0.165	-	78.036	<0.001**	-	-
F-Score	0.003	0.012	0.019	0.232	0.817	0.977	1.024
Size	0.184	0.019	0.451	9.661	<0.001**	0.647	1.546
Big4	0.268	0.054	0.208	4.953	<0.001**	0.801	1.248
Complexity	-0.001	0.002	-0.028	-0.650	0.516	0.746	1.341
CG Score	-0.016	0.012	-0.054	-1.296	0.196	0.805	1.242
R Square	0.278		Adjusted R Square		0.271		
Sig.	<0.001**		F-statistic		39.438		

จากตารางที่ 4 พบว่า แบบจำลองการถดถอยมีค่า F-statistic เท่ากับ 39.438 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig. < 0.001) แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองโดยรวมมีความเหมาะสมในการอธิบายค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย นอกจากนี้ แบบจำลองมีค่า R-Square เท่ากับ 0.278 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีได้ร้อยละ 27.8 และมีค่า Adjusted R Square เท่ากับ 0.271 สำหรับการทดสอบปัญหา Multicollinearity พบว่าค่า Variance Inflation Factor (VIF) ของทุกตัวแปรมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าไม่พบปัญหา Multicollinearity ระหว่างตัวแปรอิสระ ค่า R-Square นับว่าเป็นระดับไม่สูงเมื่อเทียบกับงานวิจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความแตกต่างในการเปิดเผยข้อมูลค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียน บางบริษัทไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนว่าค่าธรรมเนียมดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบงบการเงินเฉพาะกิจการหรืองบการเงินของกลุ่มกิจการ ทำให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาอาจมีความคลาดเคลื่อน (measurement error) ซึ่งอาจลดความสามารถของตัวแบบในการอธิบายค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีได้

เมื่อพิจารณาผลการทดสอบรายตัวแปร พบว่า Piotroski F-Score มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.003 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. = 0.817) แสดงให้เห็นว่า ความเสี่ยงทางการเงินของกิจการที่วัดโดย Piotroski F-Score ไม่มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จึงไม่สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

ในขณะที่ตัวแปรขนาดของกิจการ (Size) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.184 สะท้อนว่ากิจการที่มีขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่จะมีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงขึ้น เนื่องจากมีธุรกรรมและความซับซ้อนในการตรวจสอบมากกว่า และตัวแปรประเภทของสำนักงานสอบบัญชี (Big4) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.268 แสดงให้เห็นว่ากิจการที่ใช้บริการผู้สอบบัญชี Big4 มีแนวโน้มจ่ายค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงกว่า เนื่องจากสำนักงานสอบบัญชี Big4 มีชื่อเสียง มาตรฐานการสอบบัญชี และคุณภาพงานสอบบัญชีในระดับสูง

7. สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า Piotroski F-Score ไม่มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.003 และค่า Sig. เท่ากับ 0.817 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่สนับสนุน

สมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ กล่าวคือ ความเสี่ยงทางการเงินของกิจการที่วัดโดย Piotroski F-Score ไม่มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับตัวแปรควบคุม พบว่า ขนาดของกิจการ (Size) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Simunic (1980) [6] , Kikhia (2014) [9] และ ชูตาพร สอนภักดี (2565) [10] ที่พบว่ากิจการขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่จะมีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงกว่า เนื่องจากกิจการขนาดใหญ่มีปริมาณงานมาก เช่น มีเอกสารและรายการทางบัญชีจำนวนมาก รวมถึงมีความซับซ้อนในการดำเนินงานมากขึ้น ทำให้ผู้สอบบัญชีต้องใช้เวลาและทรัพยากรในการตรวจสอบเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงขึ้นตามไปด้วย

ในส่วนของประเภทของสำนักงานสอบบัญชี (Big4) พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Simunic (1980) [6] , Kikhia (2014) [9] และ Sonphakdee (2022 in Thai) [10] พบว่ากิจการที่ใช้บริการผู้สอบบัญชี Big4 มีแนวโน้มที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงกว่า เนื่องจากสำนักงานสอบบัญชี Big4 มีชื่อเสียง มาตรฐานการสอบบัญชี และความเชี่ยวชาญในระดับสูง

ขณะที่ความซับซ้อนของกิจการ (Complexity) ซึ่งวัดจากจำนวนบริษัทย่อยของกิจการ พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ Simunic (1980) [6] และ Sonphakdee (2022) [10] ที่พบว่ากิจการที่มีโครงสร้างซับซ้อนหรือมีบริษัทย่อยจำนวนมากจะมีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงขึ้น ทั้งนี้ อาจเป็นไปได้ว่าจำนวนบริษัทย่อยเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถสะท้อนความซับซ้อนของกิจการได้ทั้งหมด หรือบางกิจการอาจมีการจัดโครงสร้างและระบบควบคุมภายในที่ดี ทำให้ผู้สอบบัญชีสามารถวางแผนการตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนคะแนนการกำกับดูแลกิจการ (CG Score) ไม่พบความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของวีรฐธยา โพธิสิทธิ์ (2561) [11] และ Sonphakdee (2022) [10] ที่พบว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีช่วยลดความเสี่ยงในการสอบบัญชีและส่งผลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ทั้งนี้ อาจสะท้อนว่า ผู้สอบบัญชีในประเทศไทยอาจไม่ได้ใช้คะแนน CG Score เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีโดยตรง หรืออาจพิจารณาปัจจัยอื่นร่วมด้วยในการประเมินความเสี่ยงของกิจการ

8. อภิปรายผลการศึกษา

แม้งานวิจัยของ Simunic (1980) [6] จะอธิบายว่า ผู้สอบบัญชีมักประเมินความเสี่ยงของกิจการในการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี และกิจการที่มีความเสี่ยงสูงจะมีแนวโน้มถูกเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงขึ้น รวมถึงแนวคิดของ Piotroski (2000) [1] ที่เสนอว่า Piotroski F-Score สามารถใช้สะท้อนความแข็งแกร่งทางการเงินและความเสี่ยงของกิจการได้ แต่ผลการศึกษานี้กลับไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าวในบริบทของประเทศไทย สะท้อนให้เห็นว่า แม้ Piotroski F-Score จะเป็นเครื่องมือที่ใช้วัดความแข็งแกร่งทางการเงินของกิจการที่ได้รับความนิยมในต่างประเทศ แต่ในบริบทของประเทศไทย ผู้สอบบัญชีไม่ได้ใช้คะแนน Piotroski F-Score เป็นปัจจัยหลักในการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีโดยตรง ทั้งนี้ ผู้สอบบัญชีอาจให้ความสำคัญกับปัจจัยพื้นฐานของกิจการที่สามารถประเมินได้ชัดเจนมากกว่า เช่น ขนาดของกิจการ ลักษณะของธุรกิจ หรือประเภทของสำนักงานสอบบัญชี เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อปริมาณงานสอบบัญชีและระยะเวลาในการตรวจสอบโดยตรง อีกทั้ง Piotroski F-Score เป็นตัวชี้วัดที่คำนวณจากข้อมูลทางบัญชีหลายด้านรวมกัน จึงอาจยังไม่สามารถสะท้อนความเสี่ยงในการสอบบัญชีที่ผู้สอบบัญชีใช้พิจารณาในการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีได้อย่างชัดเจนในบริบทของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม แม้ผลการศึกษานี้จะไม่พบความสัมพันธ์ระหว่าง Piotroski F-Score กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี และอาจตีความได้ว่าผู้สอบบัญชีไม่ได้พิจารณาความเสี่ยงทางการเงินจากค่าดัชนีที่สะท้อนภาพรวมของความเสี่ยง แต่ให้ความสำคัญกับเหตุการณ์หรือสัญญาณที่แสดงถึงปัญหาทางการเงินอย่างชัดเจนมากกว่า แม้ Piotroski (2000) [1] จะเสนอให้ F-Score เป็นเครื่องมือประเมินความแข็งแกร่งทางการเงินของกิจการจากข้อมูลทางบัญชีในอดีต แต่คะแนนดังกล่าวอาจยังไม่สะท้อนภาวะวิกฤตทางการเงินที่ผู้สอบบัญชีเห็นว่า会增加ความเสี่ยงอย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยของ Bhaskar

et al. (2017) [12] พบว่าบริษัทที่มีการผิดเงื่อนไขสัญญาเงินกู้มีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงกว่า และมีแนวโน้มได้รับรายงานเกี่ยวกับความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่องมากกว่า โดยผู้วิจัยอธิบายว่าการผิดเงื่อนไขสัญญาเงินกู้เป็นสัญญาณที่ชัดเจนของปัญหาทางการเงินและเพิ่มความเสี่ยงในการสอบบัญชี นอกจากนี้ Alharasis et al. (2025) [13] พบว่าการแพร่ระบาดของ COVID-19 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เนื่องจากวิกฤตดังกล่าวเพิ่มความซับซ้อนของงานสอบบัญชีและเพิ่มความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีต้องเผชิญ ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนว่าผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มตอบสนองต่อปัจจัยที่เพิ่มความเสี่ยงและความซับซ้อนของงานสอบบัญชีอย่างชัดเจน มากกว่าการพิจารณาจากตัวชี้วัดทางการเงินในลักษณะดัชนีรวมเพียงอย่างเดียว แต่ผลการศึกษารังนี้ยังมีความน่าสนใจ เนื่องจากงานวิจัยในต่างประเทศส่วนใหญ่พบความสัมพันธ์เชิงลบระหว่าง Piotroski F-Score กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ขณะที่ผลการศึกษาในประเทศไทยกลับให้ผลการศึกษที่แตกต่างออกไป ซึ่งอาจเกิดจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ แนวทางการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี หรือรูปแบบการประเมินความเสี่ยงของผู้สอบบัญชีที่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความเสี่ยงทางการเงินในมุมมองของผู้สอบบัญชีอาจไม่ได้ถูกสะท้อนผ่าน Piotroski F-Score เพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากการประเมินข้อมูลหลายมิติร่วมกัน ดังนั้น ผู้สอบบัญชีและคณะกรรมการตรวจสอบควรใช้แนวทางการประเมินความเสี่ยงแบบองค์รวมมากกว่าการพึ่งพาตัวชี้วัดทางการเงินเพียงตัวเดียวในการตัดสินใจ

9. ข้อจำกัดของงานวิจัย

งานวิจัยนี้วัดความซับซ้อนของกิจการโดยใช้จำนวนบริษัทย่อยเป็นตัวแทน ซึ่งอาจยังไม่ครอบคลุมความซับซ้อนในมิติอื่น ๆ ของกิจการ นอกจากนี้ แบบจำลองการวิจัยไม่ได้รวมตัวแปรควบคุมบางประการที่งานวิจัยด้านค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีนิยมใช้ ซึ่งอาจส่งผลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีได้ ดังนั้น ผลการศึกษาควรได้รับการตีความภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว โดยงานวิจัยในอนาคตอาจพิจารณาใช้ตัวชี้วัดความซับซ้อนของกิจการที่หลากหลายมากขึ้น และเพิ่มตัวแปรควบคุมที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มความครอบคลุมและความสามารถในการอธิบายของแบบจำลอง

10 เอกสารอ้างอิง

- [1] Piotroski, J. D. (2000). Value investing: The use of historical financial statement information to separate winners from losers. *Journal of Accounting Research*, 38(Supplement), 1–41.
- [2] Federation of Accounting Professions under the Royal Patronage. (2019). Audit quality focus: Audit fees. Retrieved from <https://www.tfac.or.th/upload/9414/IVYVS8rxRb.pdf>
- [3] Meckling, W. H., & Jensen, M. C. (1976). Theory of the Firm. Managerial behavior, agency costs and ownership structure, 3(4), 305–360.
- [4] Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (1983). Agency problems, auditing, and the theory of the firm: Some evidence. *Journal of Law and Economics*, 26(3), 613–633.
- [5] Jensen, M. C. (1986). Agency costs of free cash flow, corporate finance, and takeovers. *The American economic review*, 76(2), 323–329.
- [6] Simunic, D. A. (1980). The pricing of audit services: Theory and evidence. *Journal of accounting research*, 161–190.
- [7] Thongchai, C. (2008). Determinants of audit fee: A case study of listed companies in the Stock Exchange of Thailand (Master's thesis, Chiang Mai University).

- [8] Sawatmongkol, W. (2009). Factors affecting the determination of audit fees of companies in the SET100 listed on the Stock Exchange of Thailand (Independent study, Master of Accountancy, Kasetsart University).
- [9] Kikhia, H. Y. (2014). Board characteristics, audit committee characteristics and audit fees: Evidence from Jordan. *International Business Research*, 7(3), 98–110.
- [10] Sonphakdee, C. (2022). Factors influencing audit fees of listed companies on the Stock Exchange of Thailand (Master's thesis, University of the Thai Chamber of Commerce)
- [11] Potisit, V. (2018). The relationship between corporate governance and audit fees: A case study of firms listed on the Stock Exchange of Thailand in 2017 (Master of Accountancy thesis, University of the Thai Chamber of Commerce).
- [12] Bhaskar, L. S., Krishnan, G. V., & Yu, W. (2017). Debt covenant violations, firm financial distress, and auditor actions. *Contemporary accounting research*, 34(1), 186-215.
- [13] Alharasis, E. E., Alhadab, M., Alidarous, M., Jamaani, F., & Alkhwalidi, A. F. (2025). The impact of COVID-19 on the relationship between auditor industry specialization and audit fees: empirical evidence from Jordan. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 23(5), 2118-2141.